

INTERNATIONAL JOURNAL OF FIELD EDUCATION

Metaphoric Perceptions of Social Studies Prospective Teachers about Media Literate Concept*

Hacer Dolanbay¹

Muş Alparslan University, Faculty of Education, Department of Turkish and Social Sciences Education, Social Studies Education

<https://orcid.org/0000-0002-9408-5636>

Yüksel Bülbül²

Giresun University, Faculty of Education, Department of Turkish and Social Sciences Education, Social Studies Education

<https://orcid.org/0000-0003-4310-2878>

ABSTRACT

Reading is an important tool for everyone to access of information, to With the technological advancement in social, cultural, economic and political fields, the effectiveness of various mass media has increased in human life. The role of media resources in everyday life requires individuals to understand the messages correctly which they are exposed to. In this sense, the development of personal competences of primary school students towards media and communication is provided through education. Teachers and prospective teachers also develop media literacy perceptions equipped with various skills related to media, the use and evaluation of media resources. Determining prospective teachers' perceptions of media literacy is also important for a healthy educational life. In this study, it was aimed to reveal the perceptions of Social Studies prospective teachers about media literate person. The study group of the study consists of 85 prospective teachers studying at the last class of Giresun University Department of Social Studies Education in 2019-2020 academic year. The research was conducted with a qualitative research approach. The data were collected through the open-ended question item given as "The media literate is ... like; because...". According to the findings of the study, the prospective teachers produced 76 valid metaphors for the concept of media literate person. These metaphors were categorized under nine categories related to media literacy skills predetermined by taking into account their common characteristics, using content analysis technic. In accordance with the results of the research, it was concluded that the most metaphors were gathered for inquiry (25.9%) and access (25.9%) skills, the least metaphors were collected under the theme of evaluation skills while no metaphors were developed for online security, production and sharing skills. Suggestions were made to ensure that prospective teachers develop particularly these skills for which they have not been able to produce any metaphors in media literacy training.

ARTICLE INFO

Key Words: Media Literacy, Metaphors, Prospective Teachers, Teacher Training, Social Studies

Received: 04.11.2019

Published online:

29.12.2019

*Part of this study was presented is International Social Studies Education Symposium, 2019

¹ Research Assistant Doctor
h.dolanbay@alparslan.edu.tr
05365290496

² Research Assistant Doctor
yüksel.bulbul@giresun.edu.tr
05543665004

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Medya Okuryazarı Kavramına Yönelik Metaforik Algıları

Hacer Dolanbay¹

Muş Alparslan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, Sosyal Bilgiler Eğitimi
<https://orcid.org/0000-0002-9408-5636>

Yüksel Bülbül²

Giresun Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi, Sosyal Bilgiler Eğitimi
<https://orcid.org/0000-0003-4310-2878>

ÖZET

MAKALE BİLGİSİ

Sosyal, kültürel, ekonomik, siyasal alanlardaki teknolojik ilerlemeyle birlikte insan yaşamında çeşitli medya¹ unsurlarıyla iletişim araçlarının etkinliği de artmıştır. Medya kaynaklarının gündelik yaşamda oynadığı rol bireylerin maruz kaldığı mesajları doğru şekilde anlamlandırmasını gerekli kılmaktadır. Bu anlamda ilköğretim öğrencilerinin medya ve iletişime yönelik kişisel yeterliliklerinin de gelişimi eğitim yoluyla sağlanmaktadır. Öğretmen ve öğretmen adayları da medya, medya kaynaklarının kullanımı ve değerlendirilmelerine ilişkin çeşitli becerilerle donanık medya okuryazarlığı algıları geliştirmektedirler. Öğretmen adaylarının medya okuryazarlığına ilişkin algılarının belirlenmesi sağlıklı bir eğitim yaşantısı için de önemlidir. Bu çalışmada Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının medya okuryazarına ilişkin algılarını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Giresun Üniversitesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı 4. sınıfında öğrenim gören 85 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Araştırma nitel araştırma yaklaşımıyla yürütülmüş ve araştırma verileri “Medya okuryazarı ... gibidir; çünkü ...” şeklinde verilen açık uçlu soru maddesi ile toplanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre öğretmen adayları medya okuryazarı kavramına ilişkin 76 geçerli metafor üretmişlerdir. Bu metaforlar ortak özellikleri dikkate alınarak önceden belirlenmiş olan medya okuryazarlığı becerilerine ilişkin dokuz kategori altında içerik analizi tekniği kullanılarak toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda; katılımcılar tarafından üretilen metaforların en fazla sorgulama (%25.9) ve erişim (%25.9) becerilerine yönelik, en az metaforun da değerlendirme (%5.9) beceri teması altında toplandığına, çevrimiçi güvenlik, üretim ve paylaşım becerilerine yönelik ise herhangi bir metafor geliştirmediklerine ulaşılmıştır. Öğretmen adaylarına verilecek medya okuryazarlığı eğitiminde bu becerilere ağırlık verilmesi önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Medya Okuryazarlığı, Metafor, Öğretmen Adayları, Öğretmen Eğitimi, Sosyal Bilgiler

Alınma

Tarihi:04.11.2019

Çevrimiçi yayınlanma tarihi: 29.12.2019

* Bu çalışmanın bir kısmı Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu 2019’de sunulmuştur.

¹ Araştırma Görevlisi Doktor

h.dolanbay@alparslan.edu.tr

05365290496

² Araştırma Görevlisi Doktor

yuksel.bulbul@giresun.edu.tr

05543665004

Giriş

Günümüz dünyasında doğru bilgiye erişme sorunsalı, kişilerin medyayı eleştirmeksizin güvenmeleri ve bundan dolayı yönlendirilmeye açık olmaları gibi sorunlar ön plandadır. Medya endüstrileri, ülkenin siyasi ve ekonomik atmosferini değiştirebilmekte ve onu istediği gibi yeniden biçimlendirebilmektedir. Özellikle çocuk ve gençlerin medya olayları ve kültürler hakkındaki söylemleri kaynağını medya temsililerinden almaktadır (Postman, 1985'den Akt. Stein ve Prewett, 2009). Medya kanalları ile sunulan içerik, algıları, inançları, tutumları ve tercihleri derinden etkileyen bir güç haline gelmektedir (Kellner ve Share, 2005). Bu nedenlerden dolayı artık okumak ve yazmak yeterli değildir. Çocuklar gençler ve yetişkinler çoklu medya kültürünün güçlü imgelerini eleştirel olarak yorumlama ve kendilerini farklı medya formlarında ifade etme becerisine ihtiyaç duymaktadırlar (Thoman ve Jolls, 2003). Özellikle teknolojik gelişmeler kişisel veya toplumsal yaşantıda ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda da alışkanlıkları geçmiş yüzyılda görülmemiş bir değişim sarmalına alarak birey özelinde sahip olunması gereken bilgi ve becerilerin farklılaşmasına neden olmaktadır (Ananiadou ve Claro, 2009).

Bireylerin medya ile geçirdiği zaman dilimi dikkate alındığında günlük yaşantı ile medyayı doğru biçimde bütünleştirmek için belirli bir medya okuryazarlığı becerisine sahip olunması gereklidir (Simons, Meeus ve T'Sas, 2017). Pottera'a (2010) göre medya insanları sosyalleştiren, eğitim ve haber almasında ve eğlenmesinde etkin rol oynamaktadır. Hayatın her alanını etkileyen medyadan doğru şekilde yararlanmak, bireyin karşılaştığı medya mesajlarını yorumlama becerisi kazanması bireylerin medya okuryazarı olmasına bağlıdır. Medya okuryazarlığı, medya araçları ile ilgili kritik bir bakış açısı, özellikle TV ve İnternet gibi araçları anlama yeteneğini gerektirmektedir. Aynı zamanda medyanın algı ve inanışları istediği yöne çektiği, popüler kültürü nasıl şekillendirdiği, tecimsel ve propagandacı yaklaşım ve önermeleri ile bireysel tercihleri nasıl biçimlendirdiğini kişilere göstermekte faydalıdır (İnal, 2016).

Medya okuryazarlığı başlı başına bireysel bir beceri olarak tanımlanmaktadır (Sarı, 2015). Bu bağlamda beceri sahip olunan ya da edinilen özelliklerin bir üst seviyeye taşınması, örneğin okuduklarından etkin yolla anlamlar üretebilmesidir (Alagözlü, 2013). Medya okuryazarlık eğitimi de sürekli bir değişim içerisinde çağın gereklerine göre dinamik bir beceri setini oluşturmayı gerektirmektedir (İnal, 2016). Medya okuryazarlığı ulusal liderlik konferansının tanımına göre medya okuryazarlığı; analiz etme, değerlendirme ve mesajların iletimi becerisini içermektedir. En genel tanıma göre ise medya okuryazarlığı; yazılı olan ve olmayan farklı çeşitlilikteki medyaların yaydığı mesajlara ulaşma, bunları çözümleme, değerlendirme ve yeniden üretme becerisidir (Aufderheide, 1993; Christenbury vd., 2009; Sarı, 2015). Benzer tanımlamalardan yola çıkarak medya okuryazarlığının medyayı bilinçli kullanmayı, çözümlmeyi ve yeniden üretmek farklı içeriklerle paylaşılmasını içerdiği söylenebilir. Medya karşısında pasif alıcılar olmak yerine eleştirel düşünebilen aktif bireyler oluşturulması medya okuryazarlığının temel felsefesini oluşturmaktadır. Aslına bakılırsa bireylere sağladığı ifade özgürlüğü ve katılım fırsatından dolayı medya okuryazarlığını etkin vatandaşlığın doğal bir unsuru olarak görmek mümkündür. Özellikle üretim, eleştirel düşünme ve yaratıcı düşünme becerileri aktif ve katılımcı vatandaşlığın oluşmasına zemin hazırlayan medya okuryazarlığı becerileridir (European Commission, 2009).

Algı, yansıtma, muhakeme ve değerlendirme gibi bilişsel süreçleri içeren medya okuryazarlığı eğitiminin temelinde soru sorma/sorgulama ve problem çözme becerileri vardır (Kellner ve Share, 2005; Martens, 2010; Rogow, 2011). Medya okuryazarı kişi, algıladığı iletiler hakkında yorum yapan, medya mesajlarını amaçlarına göre ayırt edebilen, bilgi birikimi ve kapasite gerektiren bir eğitim süreci sonucunda medya uzmanı unvanını hak eden bir insanı tanımlayan terim olarak tanımlanabilir. Bu kişi medyada sunulanı kavrayabilecek, tartışacak ve medya gerçekliğini değerlendirebilecek alt yapıya sahip olmalıdır (Taşkıran, 2007; Erdoğan, 2010). Medya okuryazarlığı kişilerin kendi seçimlerini yapmalarını ve medyayı iradelerince değerlendirmelerini sağlar. Medya kişilere çeşitli içerikler sunar ve bireyler de ihtiyaçlarını en iyi karşılayıcı diğer bir

deyişle amaçlarına en uygun olanı seçer (Potter, 2004). Rogow'a (2011) göre medya okuryazarlığı eğitimi hem analiz hem de iletişim için geçerli olan sorgulama ve yansıtma süreçlerini sunar. Bir bireyin medya yetkin olması için farklı bir beceriye, arka plan bilgisine ve eğitim organizasyonuna ihtiyacı vardır. Medya okuryazarı olmak için medya ile temas halinde olmalıdır. Medya ile temas halinde olan birey kitle iletişim araçları hakkında bilgilere erişmeye başlayabilir. Daha sonra, kitle iletişim araçlarına yönelik eleştirel bir anlayış kazanır. Medya okuryazarlığı (medya yeterliliği), medyanın oluşturduğu dünyada uygun eylemleri gerçekleştirmek için yetenekler edinme anlamına gelmektedir (Alver, 2011). Medyanın etkileri konusunda belirli bir bilinç geliştiren birey artık medya iletilerini eleştirel olarak çözümleyerek, medya kaynağının güvenilirliğini değerlendirerek farklı program türleri tercih etme yetisi geliştirmektedir (Binark ve Bek, 2007). İyi bir medya okuryazarı olmak medyanın sadece teknik özelliklerini bilmekle olmaz aynı zamanda medyanın sosyal, kültürel, eğitsel, ideolojik önermelerini bilmek gerekmektedir. Medya okuryazarlığının temelinde eleştirel ve sorgulayıcı düşünme olduğundan medya okuryazarı kişinin pasif değil aktif şekilde, çözümleyici becerileri gelişmiş, kendi kararlarını alabilen bir birey olması gerekmektedir (Baker, 2010; İnal, 2016). Alanyazında medya okuryazarı kişiye ait nitelikler farklı uzmanlar tarafından ele alınmıştır. Buna göre medya okuryazarı bireyin özellikleri şunlardır:

- Açık veya örtük medya iletilerinin amacını kavrar, onların gücünü anlar,
- Medya iletilerine erişirken hangi medyaları kullanacağına dair bağımsız karar verir,
- Farklı türdeki medya teknolojilerini rahatlıkla kullanır,
- Medyada karşısına çıkan bilgileri önceki bilgi ve tecrübeleri ile kıyaslayarak çözümler,
- Medya mesajını oluşturanları araştırır, mesajın ticari, politik, toplumsal, ahlaki önerme ve kazançları arasında bağ kurar,
- Karşılaştığı medya iletilerinin hangi kitleleri hedef aldığını fark eder,
- Kaynağını bilse bile iletilerin dili, kullanılan teknikleri üzerine eleştirel düşünür, mesajın kaynağının güvenilirliğini saptamaya çalışır,
- Gerçek dünya ile medya tarafından oluşturulan sanal dünyanın ayrımını bilir,
- Medya içeriklerini sürekli olarak sorgular, analiz eder,
- Medya içeriğini oluştururken etik ilkelere uyar ve oluşturduğu yeni iletileri uygun medyalarda paylaşır (Altun, 2010; Baran, 2014; ECML, 2006; Jenkins vd., 2006; Literat, 2014).

Ülkemizde 2007 yılından itibaren ilköğretim basamağı altıncı, yedinci ve sekizinci sınıflarında medya okuryazarlığı dersi haftada bir ders saati olmak üzere seçmeli ders kapsamında verilmektedir. Talim ve terbiye kurulu medya okuryazarlığı dersini Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde sınıf öğretmeni olarak görev yapmakta olan iletişim fakülteleri ve basın yayın okul mezunları ile sosyal bilgiler öğretmenlerinin okutmalarını kararlaştırmıştır (İnal, 2016). Sosyal bilgiler dersi ve öğretmenlerinin medya okuryazarlığı öğrenimindeki yeri değerlendirildiğinde, öncelikle öğretilecek bilgi ve beceriler öğretmenler tarafından bilinmelidir (Hobbs, 2010). Bununla birlikte sosyal bilgiler gibi canlı özelliğe sahip olan ders kapsamında medya okuryazarlığına ilişkin yapılabilecek etkinlikler arasında haberleri anlama ve yorumlama eğitimi ile ilgili bilgi ve beceriler kazandırılabilir (Deveci ve Çengelci, 2008). Sosyal bilgiler ders ve öğretmenlerinin medya okuryazarlığında önemli bir yer almasında sosyal bilgilerin temel amaçlarından vatandaş yetiştirme de medya okuryazarlığı ile bağ kurmaktadır. Bu bağlamda medya eğitiminin bir amacı da çocukların yaşadıkları toplumların güncel sorunlarına duyarlı, katılımcı şekilde demokratik hak ve eleştirel yurttaşlık sorumluluğunda bir araç olarak onlara medya kullanım becerisini kazandırmaktır (Oxtrand, 2009; Sarı, 2015; Zacchetti, 2007). 1980'li yıllarda medya eğitimi aktif yurttaşlık kapsamında değerlendirilmiş (İnal, 2016), bireylere medya okuryazarlık becerileri kazandırılarak birer aktif vatandaş olmaları amaçlanmıştır (Atmaca, 2016). Bu bağlamda medya okuryazarlığının geliştirilmesinde eğitime düşen görevleri; gelişen dünyaya uyum, eleştirel düşünme becerisi,

sorgulama becerisi, aktif, katılımcı, değişime açık bireyler yetiştirmek olarak sıralamak mümkündür.

MEB'in ortaokul ve imam hatip ortaokulu için medya okuryazarlığı eğitimi (7 veya 8. sınıflar) öğretim programında (2018: 7) medya okuryazarlığı özel amaçları ile ilgili yapılan açıklamanın ardından programın amaçları maddeler halinde şu şekilde sıralanmıştır:

“MOY dersi ile öğrencilerden yazılı, görsel, işitsel medyaya ilaveten sosyal ağlar, yeni medya ve video oyunlar gibi dijital ortamlara ait iletilere erişip bunları kavrayarak eleştirel bakış açısı ile çözümlenmeler, değerlendirmeler yapmaları ve kendi iletilerini üretmeleri beklenir.”

Medya okuryazarlığı öğretim programında yer verilen amaçlar incelendiğinde, belirtilen amaçların medya okuryazarı kişiye dair beklentileri de karşıladığı görülmektedir. Buna göre:

Medya iletileri hakkında düşünülmesi gerektiğini fark eden, doğru ve güvenilir bilgiye farklı medyumları aktif biçimde kullanarak erişen, medya iletilerini çözümleyebilen ve onları sosyal, kültürel, ekonomik, siyasi açılardan değerlendirebilen, etkin ve özgün iletiler oluşturabilen, medyanın güçlü bir kültür endüstrisi olduğunu fark ederek kültürümüze özgü içerikler tüketme ve üretmeye öncelik veren, yeni medyaya yönelik yenilikçi ve yaratıcı fikirler geliştirip paylaşan, medyada deneyimlediği sorunlara karşı uygun tepkide bulunan kişiler bilinçli medya okuryazarı kişiler olarak değerlendirilebilir (MEB, 2018). Medya okuryazarlığının gelişimi değerlendirildiğinde Türkiye’de medya okuryazarlığı dersini veren öğretmenlerin medya okuryazarlığı kavram, ilke ve özelliklerine ilişkin görüşleri önemlidir. Bu nedenle çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının medya okuryazarı kişiye dair görüşleri metaforlar yardımıyla belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada, öğretmen adaylarının “medya okuryazarı olma” kavramına ilişkin ürettikleri metaforları belirlemek amaçlanmıştır. Bu temel amacın yanı sıra şu sorulara cevaplar aranmıştır:

1. Öğretmen adaylarının medya okuryazarı kişiye yönelik ne gibi metaforları bulunmaktadır?
2. Öğretmen adaylarının medya okuryazarı kişinin sahip olması beklenen özelliklere ilişkin ne gibi metaforları bulunmaktadır?
3. Öğretmen adaylarının medya okuryazarı kişiye yönelik metaforları hangi kategorilerde toplanmaktadır?

YÖNTEM

Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının medya okuryazarına ilişkin algılarını ortaya çıkarmayı amaçlayan bu araştırma nitel yaklaşıma dayalı olarak yürütülmüştür. Bu amaçla katılımcıların ürettiği medya okuryazarına ilişkin metaforlar değerlendirilmiştir. Metaforlar (mecaz) yoluyla araştırılan olgu veya olaylara ilişkin kolay ve pratik şekilde zengin ve sağlam veriler elde etmek kolaylaşmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Çalışma Grubu

Katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örneklemeden (Yıldırım ve Şimşek, 2016) faydalanılmıştır. Çalışma grubunu oluşturacak öğretmen adaylarının seçiminde araştırmanın amaç ve kapsamı doğrultusunda “Sosyal Bilgiler Eğitimi lisans programında öğrenim görme” ve “2018-2019 eğitim-öğretim dönemi bahar yarıyılında Özel Öğretim Yöntemleri I dersi kapsamında ‘Medya okuryazarlığı’ eğitimini almış olma” ölçütleri göz önünde bulundurulmuştur.

Araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 eğitim-öğretim yılı güz döneminde Giresun Üniversitesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı 4. sınıfında öğrenim gören 34 erkek ve 51 kadın toplam 85 öğretmen adayı oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırma verileri öğretmen adaylarına yöneltilen “Medya okuryazarı ... gibidir; çünkü ...” şeklindeki açık uçlu soru maddesine verilen yanıtlar ile toplanmıştır. Soru cümlesinin oluşturulmasında mecazların tek başına betimsel anlamda güçlü yapılar meydana getiremeyeceğinden hareketle, bu benzetimin neden yapıldığını açıklayıcı “niçin” sorusuna ihtiyaç duyulmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu bağlamda katılımcıların ifade ettikleri benzetmeleri açıklanmaları sağlanmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Verilerin analizinde verilerin daha önceden belirlenen temalarda toplandığı içerik analizi çözümleme tekniği kullanılmıştır. Bu amaçla verilerin çözümlemesinde Yıldırım ve Şimşek (2016)’in belirlediği aşamalar uygulanmıştır. Öncelikle Milli Eğitim Bakanlığı’nın (2018) hazırladığı Medya Okuryazarlığı dersi öğretim programında belirlediği 9 medya okuryazarlığı becerileri bu araştırmanın kavramsal temaları olarak belirlenmiş ve elde edilen veriler uygun temalar altında kodlanmıştır. Bu kodlar 85 öğretmen adayının yazılı yanıtları üzerinde kolay anlaşılabilir ve okunabilir tanımlamalardan yola çıkılarak tespit edilip, yazılı ifade metinleri içinde işaretlenmiştir. Kodlanmış veriler benzerlikleri ve farklılıkları doğrultusunda alanda uzman iki farklı araştırmacı tarafından değerlendirilmiştir. Araştırmacıların değerlendirmelerinde üzerinde hemfikir olunan veya ayrı görüş bildirilen metafor grupları tespit edilerek Miles ve Huberman (1994) tarafından geliştirilen kodlayıcılar arası uyum formülü kullanılmıştır. Araştırmacılar arasındaki uyum oranı .95 olarak tespit edilmiştir. Araştırmacıların kodlama benzerlik oranının .70’in üzerinde olması araştırmanın güvenilirliği için yeterli kabul edildiğinden (Miles ve Huberman, 1994; Yıldırım ve Şimşek, 2016) araştırma sonuçlarının güvenilir olduğu sonucuna varılmıştır.

Araştırma bulgularının sunumunda çalışma grubunda yer alan öğretmen adaylarına (K1: Katılımcı 1) şeklinde takma isimler verilerek görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Bununla birlikte elde edilen veriler yüzde (%) ve frekanslarla (f) birlikte çizelgeler biçiminde sunulmuştur.

BULGULAR

Çalışmada katılımcılar tarafından medya okuryazarı kişiye dair 76 metafor üretilmiştir. Katılımcıların medya okuryazarına yönelik ürettikleri metaforlar ile bu metaforların medya okuryazarı becerilerini yansıtan temalara göre dağılımı Tablo 1 içerisinde sunulmuştur.

Tablo 1: MOY kişisine ait metaforların frekans ve yüzde oranları

MOY Becerileri	Metaforlar	f	%
Sorgulama Becerisi	balıkçı, bilim adamı, bilinçli bir insan, bilge insan, eleştirmen, filozof, gazeteci, GSM operatörü, ışık, Karl Marx, kartal, kurt, öğretmen, polis, radar, sanatçı, siyasetçi, süzgeç, uzman bir araştırmacı, Wordde bulunan dilbilgisi, yağmur, zeki	22	25.9
Erişim Becerisi	ağ, ağaç(2), Ay, benim, bilim adamı, bilinçli kişi, evin odaları, Google, her yerinde göz olan vücut, kütüphane, meyve toplamak, nar tanesi, okyanus, öğrenci, rehber, saat, teleskop, Tanrı’nın gözü, TV, uydu(2)	22	25.9
Etkincilik (Aktivizm) Becerisi	arı(2), bilgisayar, bilim insanı, fener, ışık, mesaj verme, öğretmen, özgürlük, zehir	10	11.8
Çözümleme Becerisi	bilgisayar, bilim insanı(2), doğru-yanlış ayıran cihaz, doktor, kartal, müzik kutusu, süzgeç(2), teknolojik bir araç	10	11.8
Değerlendirme	bilim adamı, bulmaca çözen insan, döngü, eleştirmen,	5	5.9

Becerisi	teknolojik bir araç		
Farkındalık Becerisi	ağaç, ansiklopedi, güneş, okyanus, öğretmen, usta, uydu	7	8.2
İlgisiz:		9	10.5
Toplam:		85	100

Tablo 1 içerisinde sunulan bulgular incelendiğinde; üretilen metaforlarda katılımcıların (%89.5, f=76) temel medya okuryazarlığı becerilerinden birine vurgu yaptıkları belirlenmiştir. Üretilen 9 metaforun ise medya okuryazar becerilerini yansıtmadığı (%10.5, f=9) belirlenmiştir. Katılımcıların ürettikleri metaforlar, Milli Eğitim Bakanlığı Medya Okuryazarlığı Öğretim programında yer verilen temel dokuz becerileri kapsamındaki temalar altında toplanmıştır. Uluslararası literatür tarafından da desteklenen ve çalışmada elde edilen bu beceriler: Sorgulama becerisi (f=22), erişim becerisi (f=22), etkinlik (aktivizm) becerisi (f=10), çözümleme becerisi (f=10), farkındalık becerisi (f=7) ve değerlendirme becerisidir (f=5).

Kategori 1: Sorgulama Becerisi. Katılımcılardan %25.9'i (f=22) medya okuryazarı kişiyi tanımlamak için "sorgulama" kavramına vurgu yapmıştır.

Örnek metaforlar:

... *filozof gibidir, eleştirel ve sorgulayıcıdır.* (K11)

... *wordde bulunan dilbilgisi gibidir, Yanlışı doğru anlayan, düzelten kişidir. Görüneni salt görüldüğü gibi almaz.* (K23)

Medya okuryazarlığı medya mesajlarının olduğu gibi alınmaması, alt ve gizli anlamlarının sorgulanmasını temel alır. Medyaya sorulan çeşitli sorular ile medya mesajının amacı, hedef kitlesi, kim tarafından yapıldığı, gerçek ve örtük anlamları hakkında bilgi edinilir. Bu kategoride verilen metaforlar ve onların açıklamaları incelendiğinde katılımcıların medya okuryazarı kişiye ait olan en temel özellik olan sorgulama becerisine vurgu yaptıkları görülmektedir. Katılımcılar medya okuryazarı kişinin her söylenene inanmayan, eleştirel düşünen, araştıran ve sorgulayan kişi olduğunu şu sözlerle ifade etmişlerdir:

... *bilinçli bir insan gibidir, her gördüğüne doğrudan inanmaz. Medyanın ona ne anlatmak istediğini altında yatan sebepleri bilir.* (K74)

... *kartal gibidir, gökyüzünden incelemesini yapar, avına gider. Alguları açıktır. Medya okuryazarı da böyle olmalı gözü açık olmalı.* (K68)

Örnek metaforlar incelendiğinde katılımcıların medya okuryazarı kişiyi bilinçli, her gördüğüne inanmayan, algıları açık bir kişi olarak düşünmektedir. Eleştirel bakış açısını öne çıkaran tüm bu nitelendirmeler sorgulama becerisini işaret etmektedir.

Kategori 2: Erişim Becerisi. Katılımcılardan %25.9'i (f=22) medya okuryazarı kişiyi tanımlamak için "erişim" kavramına vurgu yapmıştır.

Örnek metaforlar:

... *her yerinde göz olan vücut gibidir, farklı kaynaklardan, farklı araçlardan takip edemeyeceği şey yok.* (K9)

... *meyve toplamak gibidir, büyük bir ağaçtan işimize yarayan ve sağlıklı kısımları alıp kullanmaktadır.* (K8)

Erişim becerisi; internetten içerik indirme, depolama işlemleri, bulut sistemleri gibi teknik yeterlikler ile doğrudan ilişkilidir. Bilgiye ulaşmak ve iletişim kurabilmek için teknoloji araçlarını kullanabilme, farklı kaynaklardan bilgiyi toplama, bu iletleri anlamlandırabilme ve faydalı ve doğru bilgi ile yararsız, yanlış, ya da eksik bilgiyi ayırt edebilmek bu becerinin kapsamı içindedir. Katılımcıların kullandığı farklı kaynaklardan takip etmek ve ağaçtan işe yarayan sağlıklı kısımları almak ifadeleri erişim becerisini işaret etmektedir. Erişim becerisine sahip medya okuryazarı kişiler

bilgi yığınları arasından faydalı olanları seçebilecek yetkinliktedir. Bunu destekleyen diğer görüşler aşağıdaki gibidir:

... ağaç gibidir, kökleri doğru bilgiyi bulmaya yarar. (K3)

... Ay gibidir, karanlığı aydınlığa dönüştürür. Doğru habere ulaşmayı sağlar. (K34)

Örnek metaforlar incelendiğinde katılımcıların medya okuryazarı kişiyi doğru bilgilere ulaşma becerisine sahip olarak görmektedir. Bu kişilerin tıpkı ay gibi karanlıkları aydınlığa çevirdiğini belirtmişlerdir. Bu bağlamda yalan haber ve bilgiler karanlık bir ortama benzetilmiştir. Kişiyi doğru olana çeviren, aydınlatan ise medya okuryazarıdır.

Kategori 3: Etkincilik (Aktivizm) Becerisi. Katılımcıların %11.8'i (f=10) medya okuryazarı kişiyi tanımlamak için "etkincilik (aktivizm)" kavramına vurgu yapmıştır.

Örnek metaforlar:

... ışık gibidir, hem kendini hem de başkalarını aydınlatır. (K77)

... Tanrı'nın gözü gibidir, dünyanın bütün gündem konularına sahiptir. Bilgi güçtür. (K54)

... zehir gibidir, her yere her şeye etki eder. (K18)

... fener gibidir, geleceğimizi, teknolojinin araçlarını kullanarak toplumu aydınlatır. (K33)

Üretilen metaforlardan hareketle katılımcıların medya okuryazarı kişiyi çevresini etkileme gücü olan, doğa üstü nesnelere benzettikleri göze çarpmaktadır. Katılımcılar medya okuryazarı kişiyi gündemi takip eden, olaylara duyarlı, etki gücü yüksek ve teknolojik araçları kullanarak yaşadığı toplumu aydınlatan kişiler olarak betimlemişlerdir.

Kategori 4: Çözümleme Becerisi. Katılımcılardan %11.8'i (f=10) medya okuryazarı kişiyi tanımlamak için "çözümleme" kavramına vurgu yapmıştır.

Örnek Metaforlar:

... bilim insanı gibidir, medyadan aldığı verileri analiz edip doğruluğunu araştırır. (K14)

... süzgeç gibidir, dijital ortamdaki bütün bilgileri eleştirel bir gözle değerlendirerek birbirinden ayırır. Doğru bilgiler açısından yeniden değerlendirir. (K20)

... doğru ve yanlış ayıran bir cihaz gibidir, doğruları ve yanlışları ayırır. Medya okuryazarı da doğru ve yanlış bilgiyi ayırarak yanlış araştırıp doğrusunu öğrenir. (K46)

... süzgeç gibidir, medyanın verdiği bilgiler değerlendirilir ve analiz edilerek doğru bilgiye ulaşır. (K51)

Üretilen metaforlardan hareketle katılımcılardan bazılarının medya okuryazarı kişiyi süzgeç gibi ayırıcı seçme özelliğe sahip nesnelere benzettikleri görülmektedir. Katılımcılar medya okuryazarı kişilerin süzgeç gibi medyadan gelen bütün bilgileri eleştirel bir gözle değerlendirdikten sonra analiz ettiğini ve bu şekilde doğruya ulaştığını düşünmektedir. Katılımcıların genel anlamda çözümleme becerisini yanlış ayırarak doğru bilgiye ulaşmak üzerine temellendirdikleri görülmektedir.

Kategori 5: Farkındalık Becerisi. Katılımcılardan %8.2'i (f=7) medya okuryazarı kişiyi tanımlamak için "farkındalık" kavramına vurgu yapmıştır.

Örnek metaforlar:

... öğretmen gibidir, bir olayın nesnenin hem iyi hem de kötü yanlarını bilir, anlar. (K2)

... güneş gibidir, medya okuryazarı bilinçli olan, olaylara farklı bakandır. (K28)

... uydu gibidir, dünyadaki gelişmelerden haberdardır. Yaşananları takip eder ve verilerini günceller. (K36)

... okyanus gibidir, bilgi derinliği fazladır. Girdin mi çıkamazsın kendine çeker seni çıksan da tekrar girmek istersin. (K41)

Üretilen metaforlardan hareketle bazı katılımcıların medya okuryazarı kişiye ilişkin tanımlamalarının farkındalık becerisini işaret ettiği göze çarpmaktadır. Katılımcılar medya

okuryazarı kişinin bilgili ve bilinçli, olayların farkında, dünyadaki gelişmelerden haberdar olduğunu düşünmektedirler.

Kategori 6: Değerlendirme Becerisi. Katılımcılardan %5.9'u (f=5) medya okuryazarı kişiyi tanımlamak için “değerlendirme” kavramına vurgu yapmıştır.

Örnek metaforlar:

... *bilim adamı gibidir, hayatı araştırma ve değerlendirmeler ile geçer.* (K52)

... *eleştirmen gibidir, medyadaki bilgileri algılar, yorumlar ve çıkarımda bulunur. Bilgileri doğru yorumlar. Medyayı bilinçli olarak kullanır.* (K66)

Medya okuryazarlığı; kişilerin kendi seçimlerini yapmalarını ve medyayı iradelerince değerlendirmelerini sağlar. Medya bize çeşitli içerikler sunar ve bizler de ihtiyaçlarımızı en iyi karşılayan diğer bir deyişle amaçlarımıza en uygun olanı seçeriz (Potter, 2004). Buna göre katılımcıların belirttiği diğer metaforlar şunlardır:

... *eleştirmen gibidir, eleştirmen bir konuya her açıdan hâkimdir. Medya okuryazarı da medyayı okur, yazar ve değerlendirir.* (K4)

... *bulmaca çözen kişi gibidir, gizli olan mesajları anlamlandırır.* (K81)

Üretilen metaforlar incelendiğinde katılımcıların medya okuryazarı kişiyi medyadan edindiği gizli mesajlar da dâhil bütün mesajları anlayıp, çözümledikten sonra değerlendiren kişiler olarak düşündükleri görülmektedir. Katılımcılardan ikisi bunu eleştirmen kavramıyla nitelendirirken diğerleri bilim adamı ve bulmaca çözen kişi olarak betimlemiştir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırmada Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının medya okuryazarına ilişkin algılarını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmada katılımcılardan %25,9'unun medya okuryazarı kişiyi sorgulama ve erişim becerilerine sahip kişiler olarak değerlendirdiklerine görülmüştür. Katılımcıların %11,8'i ise medya okuryazarını etkililik ve çözümleme becerilerine sahip kişiler olarak değerlendirmiştir. Katılımcıların %8,2'si medya okuryazarının farkındalık becerisine sahip olduklarını düşünürken, %5,9'u değerlendirme becerisine sahip olduklarını düşünmektedir. Medya okuryazarlığı öğretim programında sözü edilen becerilerden “Çevrimiçi güvenlik, üretim ve paylaşım (bireysel ve profesyonel medya planlaması) becerilerine” katılımcıların hiç vurgu yapmadıkları göze çarpmaktadır.

Katılımcıların çoğunluğu medya okuryazarını *sorgulayan kişiler* olarak düşünmektedir. Masterman'a (2013) göre öğretmenin rolü öğrencilere belli görüşlere kanalize etmek değil verilen metin veya ileti üzerinde düşünmelerini destekleyerek onların analitik ve sorgulayıcı düşünme becerileri ile kendi görüşlerini bulmalarına imkân sağlamaktır. Medya okuryazarlığı eğitimi uygulamaları öğrencileri pasif alıcılar olmak yerine alınan mesajı sorgulayan, çözümleyen, değerlendiren ve yansıtıcı yollarla yeniden oluşturan bireyler yetiştirmeyi amaçlar (RobbGrieco ve Hobbs, 2013).

Sorgulama becerisine eşit oranda katılımcı medya okuryazarının erişim becerisine sahip kişiler olduğunu düşünmektedir. Medya okuryazarı olma sürecinin ilk basamağı sayılabilecek erişim becerisi Buckingham'a (2007) göre kişilerin medya okuryazarlığı ile ilgili çalışıp çalışmayacağına temel seviyede belirleyicisidir. Bilgisayar kullanmak, kütüphanede bir kitabı bulabilmek gibi öğrenmeyle ilgili yetenekleri içerir (Hanson, 2005). Bu bağlamda aynı zamanda teknolojik araçlarla bireylerin iletişim yollarını da içerir.

Katılımcılardan bazıları medya okuryazarının etkililik (aktivizm) becerisine sahip kişiler olduğunu düşünmektedir. Medya okuryazarlığı eğitimi görüşüne göre birer vatandaş olarak öğrencilerin medyaları kullanarak erişim, analiz etme ve eyleme geçme becerilerini geliştirmek, sivil katılımlarını artırarak keşfedici aktivistler olmalarını desteklemek bu eğitimin temel

amaçlarındandır (RobbGrieco ve Hobbs. 2013). Thoman ve Jolls'a (2003) göre de medya okuryazarlığı demokratik kültüre sahip vatandaşlara eleştirel düşünme ile kendini ifade edebilme ve katılım becerilerini öğretmektedir. Bu bağlamda medya okuryazarı medya iletilerine karşı eleştirel sorular yöneltme anlamında kullanılmaktadır.

Katılımcılar medya okuryazarını etkililik becerisindeki benzer şekilde ayrıca çözümleme becerilerine sahip kişiler olarak değerlendirmişlerdir. Potter'a (2011) göre çözümleme medya mesajlarının anlamlı parçalara bölünmesidir. Çözümleme becerisi, medya iletileri üzerinde düşünce becerilerini harekete geçirerek bireyleri iletiler üzerinde bağımsız ve eleştirel düşündürür.

Katılımcılardan bir kısmı medya okuryazarını farkındalık becerisine sahip kişiler olarak değerlendirmiştir. Bu özellik medya mesajlarının insan hayatında oynadığı rolün farkında olmak olarak tanımlanabilmektedir (Scheibe ve Rogow, 2012). Deal, Flores-Koulis ve Sears (2010) Maryland'da yapmış oldukları çalışmada öğrencilere medya okuryazarlığı eğitimi ile ilgili temel konuları öğretmenin yanı sıra müfredat yoluyla sınıflara entegre etmeye çalışmışlardır. Süreç boyunca öğrencilerin birer medya üreticisi ve tüketicisi olarak farkındalık kazandıkları görülmüştür. Çalışmanın sonucuna göre öğrenciler eleştirel analizler yaptıkça güçlenerek bilgilerini transfer edebilecek ve aktivizmle bağlantı kurabilecekler özellikler göstermişlerdir.

Katılımcıların çok az bir kısmı medya okuryazarının medyayı değerlendirebilme becerisine sahip kişiler olarak betimlemiştir. Medya okuryazarlığı; kişiliğin yeterliliği, bireyin motivasyon, bilgi, beceri ve yeteneklerinin toplamıdır. Medya okuryazarlığını oluşturan becerilerden biri olan değerlendirme algı ve eleştirel düşünme gelişim düzeylerine dayalı olarak çeşitli tür ve türdeki medya ve medya metinlerinin eleştirel sosyal etkilerini analiz edebilme becerisi olarak tanımlanabilir (Fedorov, 2015). Beach ve Baker (2011) çalışmasında medya ve dijital okuryazarlığı sınıflarına dâhil edebilmek için dört yol önermiştir. Bunlardan birinin değerlendirme becerisini işaret ettiği görülmektedir. Buna göre;

Öğrencilerin farklı türdeki basılı veya dijital medyaları anlamaları, analiz etmeleri, değerlendirmeleri ve kullanmaları beklenmektedir. Medyada kullanılan işitsel, görsel ve yazılı imgeleri ve diğer efektleri bilgilendirme, ikna etme ve eğlendirme becerilerini değerlendirmek; hem üretim hem de öğrencilerin medya/dijital metinleri öğrendiğini kabul ederek, analizi ve medya üretimini vurgulamak gereklidir.

Medya okuryazarı kişinin özellikleri ile ilgili alanyazında yer alan araştırma sayısı oldukça azdır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde çoğunlukla farklı seviyelerdeki öğrencilerin medya okuryazarlığı düzeylerinin ölçüldüğü (Engin ve Genç, 2015; Erdem ve Eğmir, 2018; Hopurcuoğlu ve Akaydın, 2016; Som ve Kurt, 2012) veya medya okuryazarlığı kavramıyla ilgili öğrenci görüşlerinin incelendiği (Deveci ve Çengelci, 2008; Genç ve Güner, 2013; Tan, 2015) görülmektedir. Bu durum yapılan çalışmanın özgünlüğünü ve önemini ortaya koymaktadır. Yapılan alanyazın taramasına göre Atmaca (2016) medya okuryazarlığı dersinin öğretmen adayları üzerindeki etkilerini araştırmıştır. Çalışmada "Bilinçli bir medya okuryazarı olduğunuzu söyleyebilir misiniz?" sorusuna olumlu görüş bildiren katılımcıların gerçekliği araştırma, farklı haber kaynaklarına başvurma, internete erişim sıklığı, farkındalık, etkin kullanım, örtük mesajı anlama, eleştirme, değerlendirme, uygun kaynaklara erişme şeklinde cevaplar verdikleri görülmektedir. Bahsedilen bu niteliklerden sorgulama, farkındalık, eleştirme, değerlendirmenin bu çalışma sonuçları ile benzer olduğu görülmektedir. Gelişen ve dönüşen teknoloji ile etkisi gitgide artan medyayı doğru okuyabilen bireylerin artışı yaşanan günümüz bilgi çağı için son derece önemlidir. Medya okuryazarlığı eğitimi temelde medyanın olası tüm etkilerine karşı bilinç geliştirme, medyanın ticari, politik, ahlaki ve kültürel önermeleri ile toplumun bir parçası olduğunun farkında olan; etkin, üretken vatandaşlar olarak tüketim ve üretim yoluyla medya kültürü ile etkileşim kurabilmesini sağlamayı amaçlamaktadır.

National Association for Media Literacy Education (NAMLE) ve Alliance for a Media Literate America (AMLA) medya okuryazarlığı eğitimi genel ilkelerini oluşturmuşlardır. Bu

ilkelere göre; medya okuryazarlığı eğitimi bireylerin almış olduğu iletiler için aktif araştırmayı ve eleştirel düşünmeyi gerektirmektedir. Medya okuryazarlığı eğitimi her yaşta bireylere beceriler kazandırmaktadır. Etkileşim ve uygulama gerektiren bu etkinlikler kişilerin medya becerilerini güçlendirmektedir. Medya okuryazarlığı eğitimi demokratik toplumu oluşturması beklenen düşünün, bilgilendirilmiş, etkin bireyleri geliştirmektedir. Medya okuryazarlığı eğitimi insanların kişisel inanç, tutum, beceri ve deneyimlerini medya iletilerinden kendi anlamlarını meydana getirmek için yararlandıklarını onaylamaktadır (Hobbs, 2015; NAMLE, 2007; Silverblatt, 2013). Medya okuryazarlığı eğitiminin nihai amacının farklı biçimlerdeki medya iletilerini eleştirel düşünme süreçlerinden geçirerek, sorgulayan, çözümleyen, değerlendiren ve yeniden kendi medyalarını üreten bireyler yetiştirmek olarak özetlemek mümkündür. Sonuç olarak, medya okuryazarlığı kişilere ilişkin sınırlı sayıda araştırmanın varlığı bu çalışmanın önemini artırmaktadır. Bu nedenle çalışmanın alanyazındaki boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Medya okuryazarlığına yönelik çevrimiçi güvenlik, üretim ve paylaşım (bireysel ve profesyonel medya planlaması) becerilerine katılımcıların hiç vurgu yapmadıkları bu çalışmanın bulguları arasındadır. Öğrencilere verilecek medya okuryazarlığı eğitimlerinde bu becerilere ağırlık verilmesi, bu bağlamda öğretmen adaylarının dijital yeterliliklerinin de yeni medya araçları kapsamında geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapılması önerilmiştir.

KAYNAKÇA

- Alagöz, Ç. (2013). *Türkiye’de ve AB ülkelerinde medya okuryazarlığı: Örnek incelemeler*. Ankara: Pelikan Yayıncılık.
- Altun, A. (2010). *Medya okuryazarlığının sosyal bilgiler programlarıyla ilişkilendirilmesi ve öğretimi*. Gazi Üniversitesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara.
- Alver, F. (2011). Medya yetkinliğinin kuramsal temelleri [Theoretical Foundations of Media Competency]. *Kocaeli University Re-search Magazine*, 7, 9-26.
- Ananiadou, K., & Claro, M. (2009). 21st century skills and competences for new millennium learners in OECD countries. *OECD Education Working Papers*, 4, OECD Publishing.
- Atmaca, Ç. (2016). Medya okuryazarlığı dersinin öğretmen adayları üzerindeki etkileri. *Ege Eğitim Dergisi*, 17(2), 442-480.
- Aufderheide, P. (1993). *Media literacy: A report of the national leadership conference on media literacy*. Aspen Institute: Washington DC.
- Baker, F. W. (2010). Media literacy: 21st century literacy skills. H. Hayes Jacobs (Ed). *Curriculum 21: Essential education for a changing world* içinde. pp 133-152. Alexandria: ASCD.
- Baran, J. S. (2014). *Introduction to mass communication: media literacy and culture*. USA: McGraw Hill Education.
- Binark, M., & Bek, M. G. (2007). *Eleştirel medya okuryazarlığı: Kuramsal yaklaşımlar ve uygulamalar*. İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.
- Buckingham, D. (2007). Digital media literacies: Rethinking media education in the age of the internet. *Research in comparative and international education*. 2(1), 43-55.
- Christenbury L., Bomer, R., & Smagorinsky P. (Edts). (2009). *Handbook of Adolescent Literacy Research*. USA: The Guilford Press.

- De Abreu, B., Mihalidis, P., Lee, Y. L. A., Melki, J., & Mcdougall J. (Edts). (2017). *International handbook of media literacy education*. New York: Routledge.
- Deal, D., Flores-Koulis, S., & Sears, J. (2010). Media literacy teacher talk: Interpretation, value, and implementation. *Journal of Media Literacy Education*, 1(2), 121-131.
- Deveci, H., ve Çengelci, T. (2008). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarından medya okuryazarlığına bir bakış. *Yüzyüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, V(II), 25-43.
- ECML (2018). European Charter For Media literacy. <https://euromedialiteracy.eu>. adresinden 20.10.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Engin, G., & Genç, S. Z. (2015). Examination on media literacy behaviours of teacher candidates: Ege University Example (Öğretmen adaylarının medya okuryazarlık davranışlarının incelenmesi: Ege Üniversitesi Örneği. *Educational research association. The international journal of research in teacher education 2015*, 6(2), 1-10. <Http://İjrte.Eab.Org.Tr> adresinden 27.10.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Erdoğan, T. M. (2010). *Toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında medya okuryazarlığının rolü*. Uzmanlık Tezi. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara.
- European Commission (EC) & Gabinete de Comunicacion (2009). Study on the current trends and approaches to media literacy in Europe.
- Hanson, R. E. (2005). *Mass communication: living in a media world*. US: McGraw Hill Higher Education Publish.
- Hobbs, R. (2010). Digital and Media Literacy: A Plan of Action, by The Aspen Institute Communications and Society Program, <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED523244.pdf>
- Hopurcuoğlu, A., ve Akaydın, Ş. (2016). Ortaokul öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeyleri (Media Literacy Levels Of Secondary School Students). *Turkish Studies*, 11(3), 1273-1286.
- İnal, K. (2016). *Medya okuryazarlığı el kitabı* (2. Bs.). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Jenkins, H., Purushotma, R., Clinton K., Weigel, M., & Robinson A. J. (2006). *Confronting the challenges of participatory culture: Media education for the 21th century*. Chicago: MacArthur Foundation.
- Kellner, D. & Share, J. (2005). Toward critical media literacy: core concepts, debates, organizations, and policy. *Discourse: studies in the cultural politics of education*, 26(3), 369-386.
- Kurt, A., & Som, S. (2012). Bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi bölümü öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeyleri Media Literacy Levels of Students Attending the Department of Computer Education and Instructional Technologies. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 2(1), 104-119.
- Literat, I. (2014). Measuring new media litreacies: towards the developments of a comprehensive assessment tool. *Journal of media literacy education*, 6(1), 15-27.
- Masterman, L. (2013). Theme: Len Masterman and big ideas of media literacy. *CONNECT!ONS/Med!aLit Moments*, V.48.pp.1-13. Medialit.org adresinden 01.11.2019 tarihinde erişilmiştir.
- MEB (2018). Medya okuryazarlığı dersi öğretim programı: ortaokul ve imam hatip ortaokulu 7. ve 8.sınıflar. Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Miles, M.B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. California: SAGE Publications Inc.
- NAMLE (National Association for Media Literacy Education) (2007). Core principles of media literacy education in the United States. <https://namle.net/publications/core-principles/> adresinden 01.11.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Oxstrand, B. (2009). Media Literacy Education- A discussion about Media education in the Western countries, Europe and Sweden, Paper presented at the Nordmedia 09 conference in Karlstad

- University. https://www.academia.edu/37498366/MEDIA_LITERACY_EDUCATION-A_discussion_about_Media_education_in_the_Western_countries_Europe_and_Sweden adresinden 01.11.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Potter, W. J. (2004). *Theory of media literacy a cognitive approach*. California: Sage Publications.
- RobbGrieco, M., & Hobbs, R. (2013). A field guide to media literacy education in United States. www.mediaeducationlab.com adresinden 01.01.2018 tarihinde erişilmiştir.
- Rogow, F. (2011). Ask don't tell: pedogogy for media literacy education in the next decade. The national association for media literacy education's. *Journal of media literacy education*, 3(1), 16-22.
- Sarı, E. (2015). Türkiye'de medya okuryazarlığı eğitimi ve nefret söylemi. *Eğitim Araştırmaları*, 13(2), 33-66.
- Scheibe, C., & Rogow, F. (2012). *The teacher's guide media literacy: Critical thinking in a multimedia world*. Corwin Asage Company.
- Silverblatt, A. (Ed.) (2013). *The praeger handbook of media literacy*. California: Praeger, Volume 1.
- Simons, M., Meeus, W., & T'Sas J. (2017). Measuring media literacy for media education: Development of a questionnaire for teacher's competencies. *Journal of media literacy education*, 9(1), 99-115.
- Som, S., & Kurt, A. A. (2012). Bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi bölümü öğrencilerinin medya okuryazarlık düzeyleri. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2(1).104-119.
- Taşkıran, N.Ö. (2007). *Medya okuryazarlığına giriş*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Thoman, E. & Jolls, T. (2003). Literacy for the 21st century: an overview and orientation guide to m.literacy education. Center for Media Literacy Media Kit.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. bs.). Ankara: Seçkin Kitabevi.
- Zacchetti, M. (2007). Media literacy: A European approach. *Medienimpulse*, number 61. <http://web.worldbank.org> adresinden 28.10.2019 tarihinde erişim sağlanmıştır.